

Демобілізація (військова справа)

Демобілізація, **дембель**, **ДМБ** (фр. *demobilisation*, від латинських *de...* — префікс, який означає скасування, припинення, і лат. *mobilis* — рухомий) — переведення збройних сил і народного господарства країни з воєнного стану на мирний після завершення війни або внаслідок мирного розв'язання конфліктної ситуації, яка зумовила необхідність мобілізації.

Здійснюється шляхом розформування військових частин, з'єднань і об'єднань, штабів, установ, допоміжних підрозділів, звільнення у запас надлишкового особового складу.

Демобілізація — процес, зворотний процесу мобілізації. **Демобілізований** — військовослужбовець звільнений з військової служби (письмово оформлений); цьому відповідає термін **абшитований** (пол. *abszytowany* від нім. *Abschied*) — звільнений (відставний) військовий службовець часів Гетьманщини^{[1][2][3][4][5]} (у «саксонський період» 1697—1763 років).

Визначення терміна

Відповідно до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»^[6] законодавче визначення терміна в Україні:

демобілізація — комплекс заходів, рішення про порядок і терміни проведення яких приймає Президент України, спрямованих на планомірне переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на роботу і функціонування в умовах мирного часу, а Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту — на організацію і штати мирного часу;

Серед військовослужбовців строкової служби Радянської армії терміном *демобілізація* також неофіційно називали процес звільнення у запас після проходження дійсної військової служби. Традиція такого використання терміна залишається в арміях країн пострадянського простору, в яких існує загальна військова повинність.

Наслідки демобілізації

Внаслідок проведення демобілізації національна економіка отримує збільшення наявного працездатного населення, тобто збільшення пропозиції робочої сили. З одного боку, це дає змогу підвищити ефективність функціонування економіки, а з другого, особливо в умовах масштабної повоєнної демобілізації, несе ризик збільшення безробіття та погіршення соціальної ситуації.

Зокрема, по завершенні Другої світової війни протягом 1945—1947 років з лав Радянської армії було демобілізовано до 8,5 мільйона осіб. Це створило значні проблеми соціального захисту й адаптації, медичної реабілітації колишніх військовослужбовців, серед яких були мільйони поранених та інвалідів. Також гострими стали проблеми працевлаштування в містах, професійної освіти, перекваліфікації.

Позитивним з погляду економіки наслідком демобілізації є вивільнення техніки, обладнання та інших засобів виробництва цивільного або подвійного призначення, які спрямовувалися на забезпечення потреб армії. Так, у ході повоєнної демобілізації 1945—1947 промисловість і сільське господарство СРСР отримали приблизно 150 тисяч автомобілів і 1 мільйон коней. Також були вивільнені літаки транспортної авіації, понад 1500 морських і річкових суден.

Повернення демобілізованих канадських вояків по завершенні Першої світової війни. Торонто, 1919.

Абревіатура

У радянській армії і в Українській армії була прийнята абревіатура **ДМБ**, яка позначала звільнення військовослужбовця зі строкової служби.

Див. також

- Демобілізації повоєнні
- Хвилі мобілізації в Україні (2014–2015)

Примітки

- «Малознані українські історичні терміни, слова та словосполучення» (тлумачний словник), упор. В. Туркевич, вид. «Сучасність», К., 2013 р. — С. 6. — ISBN 978-966-96584-7-1.
- (пол.)*Hasło «abszyt» w: Samuel Bogumił Linde, «Słownik języka polskiego», t. I* (<http://kpbc.umk.pl/publication/8173>) [Архівовано (<https://web.archive.org/web/20180207131431/http://kpbc.umk.pl/publication/8173>) 7 лютого 2018 у Wayback Machine.], s. 5, Warszawa, Drukarnia XX. Piłarów, 1807—1814.
- Wiesław Witkowski, «Nowy słownik zapożyczeń polskich w języku rosyjskim», s. 1, Kraków, Universitas, 2006, — ISBN 83-242-0736-8.*
- Hasło «Abszyt» w: Zygmunt Głogier, «Encyklopedia staropolska», 1900—1903.*
- Hasło «Abszytowany» w: Antoni Krasnowolski, Władysław Niedźwiedzki, «M. Arcta Słownik Staropolski», M. Arcta, Warszawa, 1920.*
- Стаття 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», 21 жовтня 1993 року № 3543-XII (В редакції Закону N 2435-IV від 02.03.2005)

Джерела та література

- О. Є. Лисенко. Демобілізації повоєнні в радянських республіках та СРСР у 1921-24 та в СРСР у 1945-47 роках (http://www.history.org.ua/?encyclp&termin=Demobilizacii_povoenni) [Архівовано (https://web.archive.org/web/20160609204716/http://www.history.org.ua/?encyclp&termin=Demobilizacii_povoenni) 9 червня 2016 у Wayback Machine.] // *Енциклопедія історії України* : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наукова думка, 2004. — Т. 2 : Г — Д. — С. 321. — ISBN 966-00-0405-2.
- Н. Ф. Шипік Фронтвики та інваліди війни у соціальній структурі Сталінської області в перші повоєнні роки. (http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nsid/2009_17_18/09shipik.htm) // *Маріупольський державний гуманітарний університет*.

Посилання

- Демобілізація (<https://cyclop.com.ua/content/view/1035/58/1/9/#15404>) // *Юридична енциклопедія* : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1999. — Т. 2 : Д — Й. — 741 с. — ISBN 966-7492-02-8.
- Демобілізація (<https://archive.org/details/vts2025/page/n18/mode/1up>) // *Військово-термінологічний довідник: для громадян України, які навчаються за програмою підгот. офіцерів запасу* / [Куртов А. І., Передерій О. С. та інші]; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Військ.-юрид. Ін-т, Каф. підгод. офіцерів запасу. — Харків: Право, 2025. — С. 18. — ISBN 978-617-8602-88-8

Отримано з [https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Демобілізація_\(військова_справа\)&oldid=48395668](https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Демобілізація_(військова_справа)&oldid=48395668)